

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 18. У Сомбору 15. Септембра 1880. Год. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Доноси и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

КО ТРЕБА ДА ПРЕДАЈЕ НАУКУ ВЕРЕ У СРП. НАР. ШКОЛАМА?

Реведочена је истина, да је религиозно-морално васпитање младежи главна цијел, која се у народној школи постићи има. Према томе је и настава у вери и благодравности једно од најважнијих средстава, којим народна школа може религиозно-морално васпитање дечије подпомагати. Настава ова треба да је тако удешена, да постепено и са природом сугласно а на основу слова Божијег и науке св. цркве развија све душевне снаге детиње упознавајући децу са главним истинама християнским, и упућујући је богоугодном животу.

Настава у вери у народној школи не да се одвојити од васпитања, и по томе народни учитељ, предавао он науку християнску или не предавао, свакојако мора служити деци за образац и узор побожности и свију врлина, а уз живот његов, треба да му и речи и поуке и савети свагда и у сваком случају у сугласности стоје са верозаконским и моралним истинама. У којој школи није тако, у тој се право религиозно-морално васпитање постићи не може.

Нема сумње, да настава младежи у вери и религиозно-морално васпитање уопште, у првој линији спада у дужност свештеника, јер њихов је управо главни позив да људе примером, науком и саветима приводе к Богу; њихов је задатак у цркви, у кућама својих парохијана, у школи и на сваком месту учити и просвећивати људе у духу науке еванђелске, и с тога су од праистарих времена постављани свештеници за катихете т. ј. вероучитеље у школама, где учитељи нису били Християни, или су били Християни али друге које вере, или где учи-

тељи иначе нису кадри ни доколни били да младеж у вери васпитавају. У оваким случајевима, као и у свима вишим школама нужно је и данас да свештеници као катихете наставу у вери младежи предају, и да религиозно-морално васпитање младежи руководе у сугласности са дотичним учитељима.

Но, *ко да предаје науку христијанску у српским народним школама?*

Пре него што би на ово питање одговорили, морамо се обазрети, како је у школама других народа; — како је у том обзиру код нас било у прошлости и како је данашњим даном?

У римокатоличким школама, каже се да науку вере предаје свештеник катихета а само тамо где у месту нема свештеника, поверава се ова дужност од стране духовне власти учитељима, који је врше под надзором и по упутству дотичнога катихете. Познато је да римско свештенство имајући безбрижан живот посвећује тако рећи све часове своје вршењу својих светих дужности а особито дужности вероучитељске, како у школама, тако и ван ових учећи молитвама и науци вере децу, и оне одрасле момке и девојке, који у школу неиду. Па и опет јавно признају римски свештеници у својим педагошким делима и листовима, да је њима само онда могуће добар успех у веронауци међу школском децом постићи, *ако им учитељи у том помажу својим присуством на њиховом предавању, и понављањем задатих урока.* Шта више за извесно се зна да и код њих у врло многим случајевима учитељи предају библијске повести и уче децу молитвама, а под надзором катихетиним сваки дан пренитују децу из катихизиса после тумачења катихетиног, и само у оваким приликама и под оваким условима постизава се потпуно добар успех у верозаконској настави у основним народним школама код следбеника римске цркве.

Код протестаната, како у верозаконским тако и у комуналним школама науку вере предају учитељи, а свештеници је само завршују са закључном наставом одрасле младежи у вери, која се даје пред конфирмацијом. Ово је у Немачкој тако уобичајено, да учени пастори и не сматрају за своју дужност наставу у вери у народној школи држати, а добри се народни учитељи том наставом диче и поносе и неби је никако већ и са педагошког гледишта из своје руке упустили. Славни педагог Динтер, говорећи о васпитној важности верозаконске наставе у народној школи, назива ову наставу круном и најдрагоценијим украсом сваког народног учитеља и светује учитеље,

да ни пошто не допусте, да им се отме тај најлепши венац моралне заслуге.

У нас Србаља до времена Марије Терезије, учитељи, понајвише клирици и ђакони, учили су децу основима вере, и управо у то време скоро сва настава у нашим школама, била је посредна или непосредна настава у вери.

Приликом уређења наших народних школа за владе Марије Терезије 1778. изишла је наредба да свештеници имају предавати катихизис и постављене су катихете по већим местима, али се за известно зна, да су и после тога времена па све до 1848. године у нашим школама учитељи учили децу молитвама; учитељи су предавали библијске повести и учили децу појати; шта више, они су у самој ствари и катихизис скоро свуда предавали, а катихете су само једанпут или највише двапут преко недеље у школу долазили и децу из катихизиса препитивали и уз то још по који пут св. евангелије недељом и празником на каталогу тумачили. Па не само да су катихизис Срби учитељи српској деци предавали, него су у војничкој крајини учитељи римске вере српску децу из православног синодалног катихизиса препитивали и лекције им задавали,^{*)} а наши свештеници су само по гдекад понајвише о испиту у школу долазили, и онда с катихизисом у руци деци питања из науке вере задавали, на која су деца механично од речи до речи одговоре давала, како их је учитељ научио. Знам да је било и похвалних изузетака од тога, али су изузетци били ретки, врло ретки. Шта више и у самим карловачким немачким школама па и у гимназијалним нижим разредима предавали су науку вере цивилни људи, ученици богословије, а свештеник је само у најстарија два гимназијална разреда (1845. године само у шестом) катихизирао и недељом на каталогу тумачење катихизиса предузимао.

После 1848. године настава у вери била је готово савим у нас занемарена. Учитељи су је слабо предавали ослањајући се на свештенике, а свештеници су се у том омет ослањали на учитеље и тако је младеж скоро без сваке веројаконске поуке расла. Само су се још молитве у школи механично на памет училе и то је омет била заслуга народних учитеља.

Приликом преображаја наших школа 1857. године многозаслужени педагог наш Др. Ђорђе Патошевић, као ц. кр. школ-

^{*)} Види животпис Николе Хаџића граничарског учитеља у педагошком часопису „Напредку“ за 1879. годину.

ски саветник у војводини српској наглашавао је свуда, да је наука вере најглавнији наставни предмет а религиозно-морално васпитање да је најглавнији посао народне школе. Наставу и васпитање младежи у вери ставио је он у дужност народним учитељима, а свештеницима остављен је само надзор над васпитањем и наставом верозаконском. Учитељи су наши после учитељских зборова од године 1857. у В. Кикинди, Сомбору и Н. Саду, и после практичних учитељских течајева држаних у лето 1858. у Сомбору, Сремским Карловцима и Пакрацу, са одушевљењем и највећом ревностију прихватили се свог васпитатељског и учитељског рада у народној школи, и показивали су следећих година 1859., 1860. и 1861. а и доцније све до 1870. сјајне успјехе у настави у опште а понаособ у настави верозаконској; при свем том што тада још није било књига за вероисповедну наставу, какве се сада у књижевности нашој у приличном броју налазе. Има нас који смо живи сведоци оног красног успеха, који је у то доба учитељство наше чинило делајући са вером и одушевлењем на пољу васпитања и наставе у опште и особито на пољу вероисповедне наставе у духу св. наше цркве и према разумним начелима дидактике. Из упутства у Школ. Л. 1860. год. упознаше се са овим начином вероисповедне наставе и граничарски учитељи и почеше неки од њих по истоме науку вере са врло лепим успехом предавати. Успеху том дивили су се на испитима и сами наши свештеници а немачки обрлерери у шајкашкој области нису могли да се довољно начуде, од куда та промена, по којој се наука вере опширније, темељније и целисходније у српским школама предаје, дочим се пре тога у истим школама много мање учило из науке вере, него што су учила римска деца у својим немачким школама.

(Свршиће се.)

Један поглед на данашње народне умотворине наше околине, и како може школа на њих да упливише.

Када се у народним умотворинама огледа потпунице карактер и начин мишљења једнога народа, онда се морамо згрозити на данашње народне умотворине што их слушамо по нашој околини. Или слушали какву песму или приповетку, не ћемо опазити нигде полета ни икакве узвишене мисли, све је то празно навађање обичних ствари и ниских жеља. Загонетке су понајвише задржале првобитни облик, а сада се слабо употребљују; јер је народ наш постао готован, те не ће да се мучи око изналажења загонетне мисли. И пословице су по већој чести за-

државе старински тип, али и оне се у народу сада ређе употребљују. Можда је узрок томе и то, што је нестало оног старог патријархалног живота, где је домаћин поучавајући чељад, за сваки случај знао zgodnu пословицу или изреку каквог славног мужа да исказе, која би тврдила његове речи. Сада пак је сваки индивидуум за себе, па и нема се толико прилике за употребу, а са падом старе заједнице нестало је и онога силног гурања дечијег око деде и мајке, да им што приповеда, и око чике и стрине да им запева једну од оних дивних песама, у којима народ слави Марка и друге јунаке.

Када се умотворине једног народа појављују одмах у почетку развија његовог, а онадају све то више са његовом бригом за материјалним приликама живота, како је код нашег народа на жалост овладала једино ова последња брига, како се народ наш одао на што више уживања, а на што мање рада, то се и у њему умотворине му клоне паду. Па то би и правдало стање данашње умотворине у нашој околини, што су јој то последњи издanci. Но певање и приповедање није са свим ишчезло, а не ће и не сме у народу ишчезнути. Увек има народ по нешто да прича, да се јада, хвали и узноси своју прошлост, а често да каже нешто, што се не збива сваког дана. Али тек главни тумач осећаја му је песма, па пошто не зна песму коју би његовим осећајима и прилици прилагодио, то их сам гради, а гради их према приликама и околностима, па често без икаква смисла и са свим накарадно. Ту често вири непоштовање родитеља и старијих, ту вам је израз ниских жеља и сваке неупутности — ако хоћете то је највернији тумач нашег моралног опадања. Или би ваљда когод рекао, да се ту одаје пошта родитељима кад се вели: „Аој мати, вил' у твоје сати. Моја мати беда, на диван ми неда. Шипак мами, што ме с рогља мами, а два тати, што чека на врати. Чујеш мати, чујеш горонади. Чудан светац баш тај стари баба, баш мој баба — однео га даба.“ Па на такој нози је и поштовање других сродних, као и. пр. „Што се моја шогорица жести? Нек се жести, ја јој не дам чести, не дам лоћи ни до кола доћи“ и т. д.

Није ми овде смер, да критички разматрам те данашње народне или боље рећи сокачке песме, које се могу бар сваки дан чути, а и нема тога који живи с народом а да их није слушао, па за то ће и знати и сам да оцени висину морала, који је у овима песама, него хоћу да рекнем, како би се томе злу доскочило т. ј. како би народ дошао до ваљаних песама и приповедака.

(Свршиће се.)

www.srblika.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ПРИРОДНЕ НАУКЕ.

Употреба салицилне киселине.

Салицилна киселина изнађена је још г. 1838., али тек г. 1874. пође проф. *Колбу* у Лајпцигу за руком, да зготови на лак и прост начин ту киселину. Он ју је наградио упливом угљене киселине на карболну киселину у присуству алкалија. Кад је чиста изгледа као беле иглице, које немају никаква мириса, а укуе им је слатко-кисео. Килограм салицилне киселине коштао је пре око 300 фор., а сад се добија за 17—19 фор. Употреба њена оснива се на својству, да спречава трулење и уопште распадање.

Врло добро може се она употребити, да се лети *месо* одржи (н. пр. језик, дивјач и т. д.). Пре употребљаваху за ту целъ разна средства као оцат, зејтин, глицерин, шпирит и т. д.; али ни једно тих средстава не да се упоредити са салицилном киселином, од које већ неколико грама месо на дуже време сачувају и што је главно, месо потпуно његов дотичан укуе одрже.

Кад се лети у *млеко* баци мало салицилне киселине, онда се оно 36 сати дуже одржи, а да се не поквари. И само покварено *масло* (цутер) може се знаменито поправити, кад се прогњечи са салицинованом водом (1 гр. киселине на 1 литру воде) или кад се остави у тој води, па се после испере чистом хладном водом.

Особито је корисна салицилна киселина за *уцњено воће* (дунст), које се тако лако квари. На литру узима се ту по гр. киселине, вреће тада не може да наступи и воће се неће покварити.

Она је изредна и да се *јаја* одрже. Треба их метути по сата у концентрован раствор салицилне киселине, после обрисати и на хладном месту оставити, па ће се дуго држати.

Собе, у којима је рђав ваздух, најбоље се очисте том киселином, кад се врео гвозден ватраљ поспе са мало сухе салицилне киселине, да се иста испари. У болничким собама, школама, радионицама може се патос попрскати раствором салицилне киселине: жалити је, да то својство салицилне киселине није досад још толико познато, колико би требало.

Нећемо да се задржавамо код многоврене употребе салицилне киселине у индустрији, него ћемо само још да поменемо њену важност за пиво и вино, особито пошто је доказано, да мале количине исте у вино или пиво не утичу нимало штетно на здравље. *Пиво*, у ком има салицилне киселине, може се преносити на највеће даљине, а не изгуби ни мало укуе и мусира исто тако као на месту, на ком је прављено. Из тог узрока служе се интеллигентни пивари од две године овамо с најбољим успехом салицилном кисе-

За конзервовање вина најбоље је, да се додаду 3—10 гр. киселине на хектолитар вина, ма да се код вина мора још и на друге факторе pazити; ипак је и у винокој техници са салицилном киселином учињен велик' напредак, јер она у минималној количини не да да дође плесањ и други по вино штетни узроци, спречава послеврења и њихове посљедице (не да да се вино замути) и т. д. И у фабрикацији *овта* унутребљује се салицилна киселина.

Салицилна киселина је најпосле од велике важности и за *сточарство*, јер је она пресервативно средство од прострела (Milzbrand) код марве, као што су то досад већ небројени огледи показали. Главно је при том, да она нема никакав штетан уплив по здравље животиња.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(*Православно богословско семенштво у Задру.*) Добисмо „Извјештај о правосл. богословском сјеменишту у Задру за шк. годину 1879—80. Год. II.“, те је и он доказом, како се ревносно стара црквено старешинство у Далмацији за утврђење црквене и народне свести у тамошњем нашем народу. На првом месту налази се чланак о цариградеком сабору 381. године од вредног нашег богословског писца проф. Н. Милана. Иза тог долазе неколико речи о богослову Јовану Павловићу, који је преминуо 9. маја. То је један од оних босанских младића, што их је протестантска пропаганда одвела пре две године у Швајцарску, да их отргне православљу: познато је нашем свету, како су ови млади Бошњаци избегли из загрљаја лутеранске хидре и како их је после Њ. Величаство о свом трошкуну сместило у богословски завод у Задру. У другом делу налази се опиширан програм свију предавања у богословији. На предавања из педагогике усудили би се да приметимо, да би по нашем мњењу било добро, да се слушаоци богословије поучавају и у методици. Наставничко особље састојало се из два редовна професора, 1 суплент-професора, 1 ванредног професора и 1 учитеља цркв. цјенија. Слушалаца богословије било је 21 (у III. разр. 4, у II. разр. 6 и у I. разр. 11), од којих 11 из далматинске епархије, 2 из которске епархије и 8 из Босне. Осим њих налазили су се у семенштуру још и приправници за богословију, на броју 31. Ови приправници полазе у Задру ц. кр. гимназију, да се спреме за богословију и по најновијој наредби од 31. јула о. г. имају и они од почетка нове школске године као и слушаоци богословије да носе свећеничко одело. Другом једном наредбом од

истог дана достављено је ректорату богословије, да је Њ. ц. и кр. и ап. Величаство вољно, да и даље издржава о свом трошку босанске питомце у семеништу.

(*Конференција учитеља бококогорских*) држана је 10. 11. и 12. авг. у Котору. У истој су учествовали 25 учитеља и 7 учитељица. Међу осталим закључено је, да се умоли висока влада, да учитељске таблице даде штампати и ћирилицом. С овим у вези стојећи предлог више чланова, да се дозволи учитељима, да се могу у званичној радњи служити и ћирилицом одбио је председник конференције као неуместан, те га није ни ставио на гласање.

(*Религиозно образовање у комуналним школама.*) Из Вођина у Славонији пишу „Застави“, да је веронаука, особито наша, одкад су школе покомунађене, скроз запуштена, особито тамо, где учитељ за њу не мари или је католик, јер свећеници наши никад не долазе да катихизирају. Деца не уче прадедовске вере, а помешана су с децом разних конфесија, те се приучавају верском индиферентизму, а најпосле и багателизовању вере. Родољубиви дописник опомиње свећенство, да се остави већ многогодишње пасивности према школи, јер пасивност неће укинути комунализам, него ће шкодити нашој вери и народности.

(*Феријални излети.*) Прва побуда увађању феријалних излета за сиромашну болешљиву школску децу произашла је од *Биона*, пароха у Цириху. Увео изглед многе школске деце у толикој је мери дирнуо овог човекољуба, да је себи предузео, да им помогне. Пође му за руком, да прибави потребна средства и тако је могао у јулу г. 1876. да пошаље на 14 дана у здравије алпске пределе (у околини трогенској) 34 дечака и 30 девојчица са 5 учитеља и 8 учитељица. Благотворан уплив овог борављења у здравим пределима по здравље деце набрзо се разгласио и са свију страна долазише у Троген, да лично виде ту феријалну „насеобину“. Услед тога састао се већ г. 1878. у Франкфурту одбор, да купи средства за феријалне излете болешљиве школске деце. Ове године послаше скоро све веће немачке вароши по више сироте деце у феријалне насеобине. Особито се одликовала варош Дрезден, одкуд је 24. јула одпутовало 150 болешљиве деце; из прашине дрезденске испратио их је тако рећи благослов целе вароши. Из Базела послаше 189 сирочета у Јуру, а Цирих је и ове године оправио 105 деце у трогенску околину.

(*Шевање у школи.*) Др Хулах из Енглеске, који се јако

www.vauzima за наставу из музике и певања по школама, пропутовао је у интересу тих струка овога лета кроз Немачку, Белгију, Холандију и Швајцарску. Од Немачке је највише очекивао, али се у том преварио. У Штутгарту је био у две протестантске и једној католичкој школи и у једном заводу за слеуу децу. У прве две школе било је певање сасвим елементарно. У католичкој школи певаху мушкарци храваво, девојчице већ много боље. Минхен га је већма задовољио, али му је било јако чудо, што се у баварским школама почиње певањем са нота тек у 10. години, а по његовом мњењу ваљало би то чинити 4—5 година раније. (!) С Бечом је био најнезадовољнији, јер ту се ни у једној школи не пева из нота. То исто каже и за Праг. Ни у саксонским основним школама не пева се нигде из нота. Берлин га је већма задовољио, али Хановер онет не. Напротив је извештај о Холандији врло повољан. У Хагу певаху веома лепо деца сиротих матроза, па беху вешта и у читању нота. Тако је исто задовољан и са Белгијом. У Брислу певају већ почетници из нота. Певају фино, миловучно и јако укусно. Многи ученици познаваху шта више и теорију. И са швајцарским школама је др Хулах задовољан, много више него са немачким.

(Учитељски испити на кр. преварондијама у Загребу.) На писменом испиту имаше кандидати и кандидатике да реше ове задаће: а) из педагогике: Ко су васпитачи по нарави, а ко васпитачи по звању и што се од њих захтева? б) из земљописа: Годишње доба (предавање за 3. разр.); в) из повеснице: Борба Хрвата с' Турцима; г) из природословја: (за приправнике) Зашто је знање природословја темељем умном, дакле самосталном господарењу?; (за приправнице) Како се биље храни? д) из математике: Ако мет. цента пшен. брашна вреди 20 ф., тешка је земичка по 2 н. 4 и по Дг; колико би иста тешка била, да мет. цента брашна стоји 25 ф.? — У суду призматична облика, који је 1:32 м. дуг а 1 м. широк налило се нешто воде, те се у њу заронило неко неправилно тело; вода се дигла на 0:38 м. висине; кад се тело извадило, била је вода само 0:24 м. висока; колики је простор заузимало дотично тело? — Круголика тратина има у обиму 60 м.; у истој се налазе 3 гредице са цвећем, од којих има свака у пречнику 3:5 м.; колико кв. мет. је травом обрасло? — Приправнице на женској преварондији милосрдних сестара имале су да писмено реше ове задаће: а) из педагогике: Што си све има учитељка присвојити, да узмогне деловати благотворно говором својим на ум и срце поверене си

младежи? б) из повеснице: У ком одношају били су Млеђани течајем векова према Хрватима? в) из земљописа: Јужно-хрватска височина. г) из физике: Што је ваздух, које су му хемички саставци, те како се може деци доказати, да је ваздух тело? д) из рачуна и геометрије: Лондон има 20°25'45" западне, Беч 14°02'3", Загреб 13°045' источне дужине од Париза: колико је сати у Лондону, Паризу и Загребу, кад је у Бечу 12 сати? — Глава шећера има облик куње, којој је пречник основе 32 цм. а висина 58 цм.; колико се плати за главу шећера, ако је тежина шећера према тежини воде 1 ½ : 1 и ако кгр. шећера стоји 48 н.? — Простор, где се бели платно, дуг је 160 м., а широк 60 м.; колико метара платна од 0.84 м. ширине може се на њему белити, ако ¼ простора заузимају путеви између појединих комада?

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

31. *Буквар за српске основне школе одобрен од црквеношколског савета.* У Новоме Саду, издање штампарије А. Пајевића 1880. Цена 16 нов.

Како се по смислу наставног плана изданог наредбом вис. школ. савета од 6. јулија 1878. бр. 34. оделити имао буквар од прве читаннице, и у првом разреду само буквар свршити (види Наставни план II. српски језик стр. 5.), то је за време прошлог одмора школског прослављени наш педагог Др. Ђорђе Натопшевић прерадио свој предпоследњи тако звани новосадеки буквар према горњем наставном плану, а књижара А. Пајевића издала га је на свет. Буквар овај има 66 страница и у тврдо укореи стоји 16 новчића. На првим страницама су лепо израђене слике од оних речи, које се употребљују за растварање на слоге и гласове и за распознавање гласова. Ове су оне исте што су и у пређашњем буквару, само су овде много чистије и лепше израђене. На 10. и 11. страници уз потезове из којих се писмена наша састоје нацртана је с једне стране рука, која показује како ваља перо држати, а с друге стране показано је у сликама како не ваља и како ваља при писању седити. Од 12. до 17. странице су мала рукописна писмена и уз свако по неколико речи за писање и читавање рукописно. Овде би по мњењу мом нужно било, да има бар још два пут толико речи за читавање колико их у буквару има, особито на стр. 15., 16. и 17. и да су на последње две странице речи једна од друге

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.ub.edu

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

болесу растављене и писмена разговетније написана. Особито је последњи ред на стр. 17. неразговетно написан и не да се добро прочитати. На стр. 18—22. изложена су у пет одсека велика писмена и после сваког одсека придодате су згодне реченице, које се тим писменима започињу. Садржај овога дела је врло добар, само су и овде неке речи састављене, које би ваљало да су једна од друге растављене, (у предпоследњем реду на стр. 20. и у последњем на стр. 21. реч „Бог“ написана је свуда с малим почетним писменом, као што се то у новије време у нас уобичајило а то по субјективном мом мњењу није на свом месту особито овде у буквару). — После великих писмена долазе бројке (цифре) од 1—10.*) и знаци што се у писању и у писменом рачуну употребљују.

Од 23—30. странице су мала рукописна писмена и градиво за читавање лакших слогова, речи и реченица, оним истим редом као и у пређашњем новосадском буквару. Овај део буквара је тако расположен, да се може, чим деца науче самогласе: „а е и о“ и суглас „с“ писати, после сваког рукописног малог писмена одмах предузети познавање дотичног штампаног малог писмена и читавање са истим и са свима писменима што их деца дотле научише.

Од стране 30.—35. је изложено градиво за читавање тежких речи, у којима су по два и више сугласа у једном слогу, и оних које имају по више од два слога. Овај део мора се са особитом брижљивошћу предузимати, да се на садржини његовој деца добро извештбају у читавању тежких слогова и речи те тако припреме за течно и безпогрешно читање.

На стр. 36. су велика штампана писмена успоред с малима и призови, а затим на тој и следећим страницама долазе имена и друге речи, којих је свршетак напред изложен, и на послетку сложене речи као што је то све и у пређашњем буквару било.

На страни 41. почиње се градиво за читање у реченицама. Ту су изложена : Правила за живот. Правила пристojности. Наше радње и т. д. Овај је део богат са градивом за вештбање дечије не само у првом читању него и у размишљању, и одговарању на стављена питања, у преписивању, и писању одговора на задата питања, са чега се особито даје згодно употребити и за тихо вежбање у писању. Такође се на овом градиву могу врло згодно упознавати ученици старијих разреда (и. пр. другог и односно тре-

*) Бројка 100 ваљало би да је изостала, пошто је њој у 2. разреду место.

ћег разреда) са простим реченицама и њиховим деловима, са именицама, придевима, заменицама, глаголима и осталим деловима говора.

Последњи део буквара (од 60—66. стр.) садржи у себи кратке реченице о школи и о ономе што у школи има и што се тамо ради и учи; затим о породици са сходним саветима о поштовању родитеља и о слози и љубави међу браћом и људма. Ови су савети подкрепљени најлепшим приповедчицама, као што су: „Буди услужан; Буди поштен; Три лептирка; Челица и голуб; Кола, Ножнице и Мала Ката.“ Између ових приповедница понаметане су сходне загонетке, пословице, једна народна песма („Шта да чини ко мисли Божији бити“), кућни ред за децу; поука о вољи Божијој и призив добре деце Богу за помоћ. — На последњим страницама је рачунска почетница у бројевном простору од 1—10 и прегледалице за вештање у првом цртању.

Ово смо нашли за нужно о овом буквару овде у кратко рећи, после чега га препоручујемо свим нашим учитељима да га као врло ваљану школску књигу у први основни разред уведу, а у идућим бројевима Шк. Л. изаћиће и упутство за овај буквар.

Из поузданог извора дознајемо, да ће ових дана на свет изићи од истог аутора „Нова Читанка за II. разред“ на коју већ унапред обраћамо пажљивост нашега учитељства. В.

Р А З Н О.

(*Његова Светост српски патријарх Прокопије Ивачковић*) благоизволео је претплатити „Ш. Л.“ за српске школе у Делиблату и Даљу.

(*Дар учитељској школи у Сомбору.*) Господин др Никола Максимовић, посланик на српском и угарском сабору и подпредседник школског савета покљонио је природописној збирци учитељске школе у Сомбору 22 комада минерала, већином из Хрватске, а г. ц. кр. надпоруџик Витомир Поповић, којег смо знаменити дар истом у 14. бр. Ш. Л. поменули, послао је сад онет инструктивно састављену збирку о производњи гвозђа. Збирка је та из Врановине код Глине. Г. Влада Марковић, учитељ у Митровици, покљонио је природописној збирци неколико морских животиња и биљака. Врсним овим пријатељима наше учитељске школе нека је изречена топла захвалност!

(*Књижевност.*) Добили смо ове нове књиге, које изађоше у Панчеву накладом књижаре браће Јовановића: „Мађарски буквар за српске основне школе у Угарској. (II. део), цена 25 н.“

и „Упутство за предавање мађарског језика у основним школама у Угарској написао К. Какујај. Други део. За српске школе прерадио Ј. Поповић, управитељ срп. више дев. школе у Панчеву, цена 30 н.“ Први део овог буквара као и упутство уз њега прогласио је српско-народни цркв. школски савет за школске књиге, а као што је познато нашим читаоцима (в. бр. 9. III. Л.) и кр. уг. држ. школск. инспекторат у Темишвару препоручио их је свима подручним српским властима ради увањања у школе. — Предавање Дра В. Бакића „О механизму у школској настави,“ које је изашло у овом листу (бр. 11.—15.), прештампано је сад у засебну књижицу и може се добити за 15 н. у књижари Миливоја Каракашевића у Сомбору. — Од познатог француског писца Жила Верна изашла је опет једна приповетка у српском преводу и то: „Кин-Фо, његово страдање и лутање по Кини. С пет слика. Издање књижаре Вел. Валозића у Београду.“ Цена 1 дин. и 20 пара или 60 н.

(Приправницама не дају више штипендије.) Како је број женскиња, које желе да ступе у учитељске школе, већ тако велик, да превазилази потребу, то су скоро сви земаљски одбори у Аустрији закључили, да се приправницама не издају више штипендије из земаљског фонда. Исто такав закључак донела је за ову годину и хрватска земаљска влада.

(Градска наредба у Сомбору) под бр. 2332. ове године издала је на све овомесне школске одборе одпис овог садржаја: „Пошто се онажа, да од некога времена не само одрасли људи него и сама школска деца и ђаци гадне и непристојне речи употребљују и њима Бога, свеце и крст нејују, то је дужна она власт која је позвана да се стара за васпитање младежи, да сва средства употреби, како би се тај неваљали обичај, — који сваког разумног човека на гнушање побуђује и народу на срамоту служи, — што пре истребио. С тога с поштовањем позивам Вас, да изволите упутити учитеље у овомесним школама, што под вашом управом стоје, да особиту бригу на истребљење овога обичаја обраћају, да младежи објасне, како је тај обичај непристојан и да преступнике најпирмерније казне.“

(Напредовање народа у просвети.) У Паризу је управа вароши закључила, да у сваком делу вароши оснује народну библиотеку са читаоницом. Прва така библиотека отворена је свечано 10. јула у VII. арондисману. Тежатником отворена је иста од 8 сати у јутру до 10 сати у вече, а недељом после подна од 1—3 сата. Сваки обиталац тог дела вароши који има више од 16 година, може из библиотеке да узјами бадава књиге на читање.

(Српско учено друштво у Београду) изабрало је српску уметницу гђу Катарину Ивановићеву из Столног Београда (в. бр. 13. III. Л.) за своју почасну чланицу. То је прва женска особа, која је члан српског ученог друштва.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Катарина Ивановићева постављена је за учитељицу женске школе у Пишу, Гавра Пешћ за учитеља у Пароту, Јосиф Костић за учитеља у Лесковцу, Милутин Стојановић за учитеља у Зајечару и Тодор Стабловић за учитеља у Дубокој. Владислав Стакић изабран је за учитеља у Торњи, Гавра Грбић за учитеља у Чоки, Младен Новковић за пр. учитеља на мличињско-обзирској школи (сомборски салаш).

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ за 5. и 6. разр. средеродне мушке школе у Сомбору. Плата 700 ф. Компетенти морају знати мађарски. Молбенице се шаљу школском одбору у Сомбор.

— Тражи се учитељ у Рац-Милетићи. Добија по сесије земље, која се може у закуп дати за 300 ф., даље 6 ф., 4 мерава жита и стан са бантом. Рок до 20. септ. Молбенице се шаљу цркв. општини у Рац-Милетиће.

У прошлом броју изостало је случајно у ситску књигу, које ће се употребавати ове шк. године у учитељској школи у Сомбору, да је за државну у III. разр. прописана књига „Човечије тело и његова нега“ од М. Петровића. Уједно исправљено, да „Слике из историје српске“ нису прописане за II. разред него за трећи, а друга семестра уче се у II. разреду „Слике из историје српске (Панчево).“

СЕДНИЦА НАР. ЦРКВ. ШКОЛ. САВЕТА, ДРЖАНА 4. И 5. СЕПТЕМБРА О. Г. У КАРЛОВЦИМА.

Седници овој председавао је преузв. г. администратор Анђелић, а присуствоваху гл. шк. референт др Ђ. Натопшевић и чланови : Ј. Борота, Н. Ђ. Вукићевић, Т. Димић, др Св. Касаниновић, Ст. Лазић и др Н. Максимовић.

Т. Ракићу из Лалића и Ј. Миковићу из Сентомаша издаје се дозвола, да могу пошто положи испит за I. разред ступити у 2. разред учитељске школе у Сомбору. Испитаном учитељу Петру Стефановићу дозвољава се, да може ове шк. године полазити 3. разред исте учитељске школе, али без штипендије. — Јовановић, трговачки помоћник из Ирига моли, да се прими у учитељску школу. Одбија се због недовољне спреме. — Сврш. гимназисте 3. разр. Рад. Тополац и Љуб. Лотић добијају дозволу, да

могу ступити у 1. разред учитељске школе у Сомбору, ако положе пријамни испит, — Даришка Томићева, Даница Велићева, Саида Ђорђевића, Мила Јовановићева, Милица Миљковића, Никашиновићева и Кнежевићева, све из Вршца, моле да могу ступити у учит. школу у Сомбору. Упућују се, да сврше најпре 4. разр. више дев. школе. — Мара Мандукићева, приватна учитељица у Вршцу, добија дозволу, да као приватна ученица може полагасти испите у учит. школи у Сомбору. — Милева Радакова и Јулија Симића из Кикинде, ученице VI. разреда нар. школе, моле да се приме у учит. школу у Сомбору. Упућују се у вишу девојачку школу. Исто тако Теодора Ракићева и Анастасија Кандеморд из Н.Сада. — Јелена Ралићева из Брода, која је свршила 7. разред грађ. школе, моли да се прими у учит. школу у Сомбору. Упућује се, да сврши још и 8. разред. — Техничар Алексијевић из Земуна, прима се у 3. разред учит. школе у Сомбору. — Спира Огривовић из Г. Карловца моли да се његова кћи Милица, која је свршила 6. разред, прими у учитељску школу. Упућује се, да му кћи има свршити осам разреда. — Бандобрански, учитељ Бајшански, прима се у 1. разред учитељске школе. — Сима Мијић из Сомбора, који је положио испит зрелости, прима се у 3. разр. учитељске школе. — Алекса Чавић из Жабља, сврш. гимназиста 3. разр., прима се у учит. школу, ако положи строг пријамни испит. — Анђелина Стенићева, пр. уч. у Паланци прима се у III. а Јован Кирић, пр. учитељ у Пардању у 2. разр. учит. школе. — Рахила Дорословац, ученица 6. разр. из Вршца, моли да се прими у учит. школу. Упућује се у вишу девојачку школу. — Управитељ карловачке препарандије П. Радуловић подноси молбу Христине Вујићеве, ученице 3. разр. осн. школе, да се прими у карловачку препарандију. Одбија се. — Петар Ђалић из Војнића, који је свршио 3. реални разред, моли, да се прими у карловачку препарандију. Прима се, ако положи пријамни испит. — Душан Мандровић из Долова, ученик V. гимн. разр., добија дозволу, да г. 1880—81. приватно учи 1. разред препарандије у Сомбору, а потом да остале разреде редовно полази. — Закључује се, да се Јован Бакић, професор карловачке препарандије остави у уживању половине плате, док не оздрави. Закључак овај поднеће се саб. одбору. — Извештај гл. шк. референта о препарандијама, вишим девојачким и другим школама, које је посетио. (Саопштиће се опширно у једном од идућих бројева. У.) — Умољав се саб. одбор, да катихети сомборске препарандије Ђ. Петровићу асигнује други, а управитељу карловачке препарандије П. Радуловићу и катихети исте препарандије М. Грбићу први квин-

квентал. — Закључено, да се дуг кикиндске и падејске општине сомборској пренарандији преда адвокату на утеривање. — Препоручује се саб. одбору, да члановима анкетне комисије одобри путни трошак и дневнице. — Саб. одбор шаље молбенице учитеља више дев. школе у Панчеву Павловића и Дамјановића, да се прогласе за редовне учитеље и да добију станарину. Одложено до преустројства виших дев. школа. — Сабореки одбор доставља молбу учитеља виших дев. школа у Панчеву и Н.-Саду за припомоћ. Известити, да не може бити. — Управа виш. дев. школе у Н.-Саду подноси план и распоред часова. Одобрава се. — Министарство просвете захтева у смислу држ. закона за више дев. школе, да неиспитани учитељи више дев. школе у Н.-Саду имају испит положити. Услед тога упућује се С. Јефтић, учитељ исте школе, да има најдаље за две године пред комисијом, коју ће Ш. С. одредити, положити испит из предмета које предаје, и из методике тих предмета. — Сомборска општина јавља, да је отворила 4. разр. више дев. школе и да је за учитеље на том заводу изабрала К. Берића и Ј. Благојевића. Потврда изабраних учитеља задржава се до полагања испита. — На поднесак В. Боборона, председника одбора за више дев. школу у Панчеву решено, да се на том заводу немачки језик предаје немачки, али тек у старијим разредима. — Записник епарх. шк. одбора будимске дијезезе узима се на знање. — Урошу Лугумерском, учитељу у Н.-Саду и Јулки Михајловићевој, учитељици у Футогу издају се декрети. — Епарх. шк. одбор вршачки подноси молбу влајковачке српске општине, да јој се даду 200 ф. припомоћи за школу. Нека се афилира подпорањској или павлишској школи, а епарх. одбор да поднесе најпре извештај, постоји ли у Влајковцу каква кућа за школу и учитељ. — Епарх. шк. одбор темишварски подноси молбу општине кнезске, да јој се даду 225 ф. припомоћи за школу. Одговорити, да се афилира кетфелској школи. — Физикална географија, геологија, зоологија и ботаника, које је под насловом „Почетнице природних наука“ издао А. Пајевић, препоручују се школским библиотекама. — „Збирка рачунских примера“ од Св. Милетића прероручује се свима школама и учитељима, да их набаве. — Гл. шк. рефернат јавља, да је 4. септ. примио српске школе у Карловцима као вероисповедне под своју управу.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.